

Insidan ut

3 maj – 14 september 2008

Frida Tebus & Martin Karlsson, Ellen S. Holtskog, Oskar Mörnerud, Nina Svensson & Bernd Krauss, Martin Gustavsson, Carl Johan Erikson, Samuel Ottosson och Erik Jeor.

Curator: Rebecka Wigh i samarbete med Måna Nilsson
Tekniker: Per Ahlenius, Hans-Erik Holmkvist och Fredrik Nordlander
Grafisk form: Daniel Cederberg
Bildbearbetning: Björn Grankvist
Assistent: Anne Hagström
Konservator: Josefina Freidwall

Tack till Galleri Brändström & Stene, Fest Yran Sörberge, Fred Nilsson, Tomas Q Nilsson, Karin Nordström, Karin Kettunen, Vivi-Anne Höggvist, Kalle Frost, Ellinor Wallgren, Kulturarvs-IT, Per Hammarström, Hans Erik Bylund, Gerd Åhlander, Willis Bergqvist, Gunnel Boström, Josefina Freidwall, Lars Göran Hansson, Karin Lundquist med kollegor på biblioteket. Alla grupper som medverkar i "Kristi Kropp" och ett speciellt tack till de personer som representerat dessa.

Insidan ut

3 maj – 14 september 2008

Insidan ut samlar tio konstnärer för att reflektera över frikyrkorörelsen. Det handlar om arvet från en av de stora folkrörelserna, vilken transformerats från radikala och utopiska ideal till en mer samhällsanpassad hållning. Grundläggande är friheten att själv läsa och tolka bibeln, samt att bilda egna trossamfund.

Vissa frikyrkor har genom sin religiösa utlevelse och förmåga att hålla sig för sig själva bemötts med skepticism, både från sekulärt håll och från Svenska kyrkan. I *Insidan ut* är det denna ambivalens, mellan en betydande samhällsfaktor och en dold gemenskap med sekteristiska drag som lyfts fram.

Ett centralt tema i utställningen är individens upplevelse av att formas av ett trossystem och en social rörelse. Ämnet presenteras genom författarcitat och intervjuer, men framför allt genom konstnärens blick. Personliga minnen möter ideologiska frågor. Här finns verk som blickar bakåt på ett fysiskt arv av byggnader, andra som undersöker vart frikyrkorörelsen är på väg. I en tid som lämnat folkhemmets enhetskultur håller kartan på att ritas om. Idag är även Svenska kyrkan en frikyrka. I konstverk speglas denna förändring i mötet mellan urkristna traditioner och populärkulturella fenomen i en postmodern blandning.

Konstvärlden och frikyrkorörelsen är på många sätt varandras motpoler och av tradition har man tagit avstånd från varandra. Samtidigt finns det fenomen som de delar; ett trossystem, en sluten kultur som lovar frihet men som ibland visar sig vara strängt normerande och reglerad.

Rebecka Wigh,
Konstintendent Murberget

Frikyrka, kristet trossamfund som är självständigt i förhållande till staten; en frikyrka tillåter inte att statsmakten har något avgörande inflytande på samfundets lära, gudstjänst, styrelse eller ekonomi. Kristna samfund som på 1800-talet bildades genom utbrytning från statskyrkor (t.ex. i Skottland och Schweiz) använde termen i denna rättsliga mening, och den har senare fått användning i olika länder och språk. Motsats: statskyrka eller nationalkyrka (eng. established church).

2008-04-14 Källa Nationalencyklopedin

Carl Johan Erikson

Tank nr. 1-44, 1998-2003

Fotografier, 50 x 60 cm

Tank Diving Boxholm 031003

Video, 8.05 min

Jack-Tommy, Owe, Bo-Anders, Karl-Erik, Ulrik, Veikko, Allan, Sverre, Johan 1987/2008

Fotografier, Pigment Print, 70 x 100 cm

Carl Johan Eriksons systematiska undersökning av dopgravar pågick under flera års tid. De sakligt fotograferade bilderna presenterar modesta och ofta slitna frikyrkointeriörer. Längst fram på estraden är golvet uppbrutet och ett hål avtecknar sig. I bassängen praktiseras vuxendop. Fenomenet är centralt i frikyrkorörelsen. I handlingen begravs det gamla livet och ett nytt uppstår. Medlemskap i församlingen följer och här finns också förväntningar på andedop. Det finns en paradox i att dessa enkla och nedgångna miljöer har en stor andlig och symbolisk betydelse. Denna dubbelhet är också inbyggd i hela fenomenet frikyrkor.

Med undervattensvideokamera och snorkel har Erikson även undersökt dopgravarna, likt en marinarkeolog. Man kan fråga sig vad han förväntade sig finna i sitt åtta minuter långa dyk? Är det frikyrkans hjärta, eller nycklar till sitt eget dop?

I ytterligare ett verk har Erikson återvänt till sin frikyrkliga uppväxt. Fotografierna av pastorer i talarstolen tog han som sommarjobbade nyhetsfotograf på pingströrelsens tidning Dagen 1987. Motiven är hämtade från Nyhemsveckan och Lapplandsveckan, två av sommarens stora konferenser, vilka alltjämt arrangeras. Här finns ett persongalleri av ledargestalter som är väl medvetna om hur man retoriskt bygger upp sitt "etos", "patos" och "logos".

För Erikson blev bilderna en resa 20 år tillbaka till den tid då dessa gestalter verkligen var hans andliga ledare och förebilder.

Carl Johan Erikson (f. 1966) kommer från Tingsryd i Småland. Han är utbildad på Fotohögskolan i Göteborg. Bakom sig har han bl. a. utställningar på Liljevalchs konsthall, Moderna Museet och Index Foundation. I fotoprojekt, installationer och video undersöker han sociologiska fenomen, ofta knutna till tro. Han undervisar på Kungliga konsthögskolan i Stockholm.

Martin Gustavsson

The Destruction of Sodom part I, 2007

Olja på linneduk, 190 x 190 cm

The Destruction of Sodom part II, 2007

Olja på linneduk, 190 x 190 cm

Black Angel, 2007

Olja på linneduk, 230 x 195 cm

I sviten *Wrath of God* (Guds vrede) återvänder Martin Gustavsson till Gamla testamentets våldsamma berättelser. Utgångspunkten är Gustave Dorés bibelillustrationer från 1866.

Dorés bibel var något av en folkbibel i Sverige kring förra sekelskiftet. När Martin Gustavsson gör nyläsningar av dessa motiv i form av stora oljemålningar träder det svulstiga, köttsliga och destruktiva fram. Känsloläget förstärks med ett fylligt måleri och en färgpalett som går från mörkaste svart till lysande färger och glitter. Referenserna spänner över allt från gaydisco till bokmärkesänglar. Samtidigt finns det ett stort allvar i målningarna. Det är den fördömande guden som visar sitt ansikte. Han straffar egyptierna som inte vill släppa iväg israeliterna och Sodom och Gomorras invånare för att de lever i synd.

För Gustavsson är målningarna ett personligt projekt som sträcker sig tillbaka till barndomens schartauanska uppväxt i Bohuslän. I denna asketiska miljö fanns två konsthistoriska referenser. Konstnärens mormor hade Dorés bibel och en bok med Michelangelos målningar av Sixtinska kapellet. Gustavsson går in i projektet med vuxna ögon, men har samtidigt behållit barnets stumma förundran och fascination över dessa episka och brutala stycken.

Martin Gustavsson (f. 1964) är uppvuxen i Uddevalla och numera bosatt i London. Han är utbildad på Middlesex University och Kungliga konsthögskolan i Stockholm. I sitt måleri undersöker han ämnen som kropp och sexualitet ofta med konsthistoriska referenser. Tidigare utställningar: Bohusläns museum, Malmö konstmuseum, Brändström & Stene, Norrköpings konstmuseum och Taro Nasu Gallery Tokyo m fl.

Ellen S. Holtskog

Frälsta och Förtappade, 2005

Fotografier, 62 x 50 cm

Come With Me! 2008

Transparanger, 2,15 x 1,48 m

Uppvuxen i en frikyrklig miljö lärde sig Ellen S. Holtskog att kategorisera människor i troende eller icke troende. Föreställningen att det syns om du har tagit emot Jesus, gjorde att hon stirrade folk i ögonen. Uppdelningen mellan "vi" och "dem" var inte bara ett sätt att veta vem man delade trosuppfattning med och tillhörde, utan också vilka man skulle försöka omvända till den rätta läran, vilka man inte kunde gifta sig med och i förlängningen vilka som skulle få evigt liv eller inte. I *Frälsta och Förtappade* återvänder Holtskog till fenomenet för att skärsåda detta tänkandes mekanismer och konsekvenser. I fotoinstallationen bli besökaren indragen och medspelare.

Holtskog har fortsatt att undersöka det sociala tvång som frikyrkolivet medförde, men också längtan efter tillhörighet och att gå upp i något större. I verket *Come With Me!* har konstnären utgått från gester av tillbedjan i bönemötets hängivna och ärliga sökande efter Gud. Kollektivet finns där, men har samtidigt underordnad betydelse i gudsmötet. Genomlyst får kvinnan i motivet något fromt, men också flyktigt och sfäriskt över sig. Är vi åskådare till ögonblicket av gudomlig beröring, eller just längtan efter detta? Motivet blir svårgripbart och undanflyende.

Ellen S. Holtskog (f. 1976) är uppvuxen i Bærum i Norge och bor numera i Steninge kyrkby utanför Halmstad. Hon är utbildad på Konstakademien i Oslo och Fotohögskolan i Göteborg. I fotoinstallationer undersöker hon sociologiska fenomen kopplat till tro. Tidigare utställningar: Galleri Box, Nya Stadsgalleriet i Halmstad, Fotogalleriet Oslo, Border Art Halden och Kulturhuset Stockholm, Kunstnernes Hus Oslo m fl.

www.elleholt.com

Erik Jeor

Levande vatten, 2005

Video, 5 min

I videon *Levande Vatten* undersöker Erik Jeor lovsångens karismatiska poser i ett avskalat rum där det naturliga sammanhanget tagits bort. Inspejningen kom till några år efter att han själv lämnat Vineyardrörelsen, en trosinriktning som härstammar från den amerikanska Jesusrörelsen och arbetar under devisen "Det övernaturliga är naturligt".

Jeor var intresserad av frikyrklighet som kulturyttring och hur specifika kroppsrörelser blir ett kommunikationsmedel i denna kultur. Filmen blev också ett verktyg för att undersöka vem han är och vad han lämnat. Kan man frammana samma extas när gudstjänstdeltagare eller lovsångsteam inte finns på plats? Rörelsemönstret är fortfarande internaliserat i Jeors kropp och han vet hur man lever ut i andlig hänförelse och kan till och med "suggerera" hur anden, likt elektrisk ström ger ryckningar i hans kropp. Videon speglar en ambivalens, där Jeor i dans och sång prövande frågar vad som är autentiskt och vad som är suggestion?

Jeors verk vilar på en tradition av konstnärer som försätter sig i tillstånd av trans när det skapar konst. Surrealisterna kallade det för psykisk automatism och skapade en metod för att överföra psykets omedvetna till dikter. Andra konstnärer som Henri Michaux använde sig av droger för att försätta sig i rätt skapartillstånd.

Erik Jeor (f. 1974) är född i Örebro och utbildad på Kungliga konsthögskolan i Stockholm. Hans måleri, musikproduktion och videoperformance undersöker mystik kopplat till transtillstånd och mentala processer. Han är just nu aktuell med konstverk på Bonniers konsthall. Tidigare utställningar: Galleri Angelika Knäpper, Malmö Konstmuseum och Haninge kulturhus m fl.

www.erikjeor.com

Oskar Mörnerud

Basuner, 2008

Ljudskulptur i olika material

Oskar Mörneruds installation är en betraktelse över den komplexa relation mellan kropp och ande, rent och orent, heligt och profant, som är levande begrepp i den kristna kyrkan, så även inom frikyrkan.

Konstnären minns hur han som liten fascinerades av orgeln längst fram i kyrkorummet men också hur han under pågående gudstjänst gick en trappa ner för att gå på toaletten, tvätta händerna och sedan torka dem under en handtork som blåste varm luft. Förflyttningen mellan de olika rummen med dess olika stämningar och funktioner blev ofta en starkare upplevelse än själva gudstjänsten.

I installationen *Basuner* har Mörnerud gjort en komprimerad uppställning av minnet genom att kombinera interiör från gudstjänstrummet och toaletten. Sju orgelpipor och en handtork har ställts samman. Om man trycker på knappen till handtorken uppfylls ena orgelpipan av den varma luftströmmen och ger ifrån sig en kraftfull ton - som en slags extatisk lovsång eller en varnande basun.

Uppenbarelseboken 10:9

Ta bokrullen och ät upp den. Den skall svida i din mage, men i din mun skall den vara söt som honung. Och jag tog emot bokrullen ur ängelns hand och åt upp den, och i min mun var den söt som honung. Men när jag svalt den sved den i min mage.

Tryck gärna på handfläkten.

Oskar Mörnerud (f. 1976) är utbildad på Kungliga konsthögskolan i Stockholm. Han är uppvuxen i Örebro och Mörbylånga på Öland. I installationer har han skapat fiktiva undersökningar av fågelliv och biotoper. Tidigare utställningar: Galleri Angelika Knäpper, Himmelsberga Ölands Museum, Cirkulationscentralen Malmö m. fl.

Samuel Ottosson

Flanellograf, 2008

Installation i blandteknik

Samuel Ottosson har sökt sig till barndomens söndagsskoleundervisning, där flanellografens taktila dukar öppnade vägen till fantastiska, magiska och ofta skrämmande berättelser. Konstnären minns att saker då upplevdes som svarta eller vita och att det sällan pratades om att verkligheten även bar gråa nyanser.

I Ottossons *Flanellograf* presenteras fyra alternativa berättelser. Konstnären Hieronymus Boschs paradis- och helveteskildringar möter dataspelets virtuella världar. Vi rör oss liksom Dante i den Gudomliga komedins olika sfärer.

Ottossons *Flanellograf* kan också ses som ett altarskåp som vecklas ut och bjuder ytterligare nya perspektiv till den stora berättelsen. Mellan de sfäriska polerna presenteras en mer jordnära berättelse. Här finns församlingsumgänget, gatumission och välgörenhet, men också element som vittnar om en frikyrka som öppnar sig för nya uttryck och perspektiv.

Samuel Ottosson (f. 1978) går sista året på Kungliga konsthögskolan i Stockholm. Han är uppvuxen i Stockholm. Genom måleri och installationer undersöker han existentiella frågor.

Tidigare utställningar: Höglagret Telefonplan, Stockholms Kulturfestival, Kuno, Reykjavik Island.

www.samuelottosson.com

Nina Svensson & Bernd Krauss

Kapell Kapell vid vägen är, 2008

Installation i blandteknik

I Västernorrland finns ett stort antal bönhus och kyrkor som vittnar om en epok av väckelse och livlig social gemenskap. Idag har några av byggnaderna rivits, de flesta används för annan verksamhet.

Nina Svensson och Bernd Krauss fick uppdraget att göra en samtida "bönhusinventering" i Timrå kommun. Utgångspunkten var en dokumentation som gjordes i läns museets regi på 1970-talet. För Nina Svensson innebar det att återvända till barndomens hemtrakter, medan Bernd Krauss såg på fenomenet utifrån sin tyska bakgrund. Arbetet krävde en del detektivarbete och spelbutiken Pelles hörna kom att ha en nyckelroll när ortsbefolkningen försökte minnas byggnader som förändrats.

Installationen kan betraktas som ett koncentrat av bönhusens arkitektoniska element. Den blir också en representation för konstnärernas resa och undersökning. Trots att många hus försvunnit eller fått en helt annan funktion lever byggnaderna kvar som benämningar på platser, skrönor eller nostalgiska minnen. Titeln *Kapell Kapell vid vägen är*, är en ordlek som uppstod när Nina skulle översätta "Gud som haver barnen kär" för Bernd.

Nina Svensson (f. 1968) är uppvuxen i Timrå. Hon har studerat på Umeå konsthögskola och bor numera i Stockholm. Genom video och installationer undersöker hon ofta vardagliga företeelser på ett underfundigt och träffande sätt. Tidigare utställningar: Museum Anna Nordlander, BOX Kraftverk, Rooseum, Härnösands konsthall, Läns museet Västernorrland, Gävle Konstcentrum, m fl.

Bernd Krauss (f.1968) är född i Nürnberg och bor i Stockholm. Han är utbildad på universitetet i Hildesheim. Han använder olika kulturella format i sin konst. Tidigare utställningar: White Chapel, Bard College, Grazer Kunstverein, Witte de With, Bildmuseet, Rooseum, Kunstverein München m fl.

Konstnärerna har gjort flera projekt tillsammans, bland annat boken *En resa i det Frankisk Schweiz*, och projektet *Sustainability check* Marieberg, *Moore than this* (bl. a. Sundsvalls museum) och arbetar just nu med ett projekt där de reser i Gustav II Adolfs fotspår i Sydtysskland.

Frida Tebus & Martin Karlsson

Kristi kropp, 2008

Installation i blandteknik

Aposteln Paulus använder Kristi kropp som en bild av församlingen som fungerande organism. Varje medlem har olika egenskaper och gåvor som kompletterar varandra likt kroppens delar. I förlängningen kan metaforen användas för hela kristenheten med sina olika kyrkor och samfund. Frida Tebus och Martin Karlsson har utgått från detta begrepp för att undersöka vart frikyrkligheten är på väg idag. Konstnärerna lyfter fram fenomen som kan beskrivas som subkulturer, eller postmoderna svar på en frikyrkighet som i många fall är intimt förknippad med modernismens rationalism och folkhemsbygge. Baksidan av samma fenomen är likriktning och brist på mångfald.

I de nya yttringarna söker man sig tillbaka till de första kristna församlingarna som samlades i hemmen och levde i egendomsgemenskap. Denna radikala hållning står i stark kontrast till kristdemokraternas blåa partiprogram och den framgångsteologi som sätter likhetstecken mellan gudfruktighet och ekonomiska framgångar. Utmärkande är också intresset för andlig mystik och det som inte kan definieras i simplistiska förklaringsmodeller.

Tebus och Karlsson har både besökt nybildade kommuniteter och trosutövare som använder allt från skateparker till Stand Up Comedy och punkmusik för att manifesteras sin tro. På postmodernt vis har de framhävt populärkulturella fenomen. Ur ett marknadsliberalt perspektiv ter det sig naturligt att dessa fenomen uppstår just nu. Individuell valfrihet är helig, så även inom kyrkligheten.

Tebus och Karlsson betraktar varje del i installationen som en samtida fysisk manifestation av Kristi kropp.

Frida Tebus (f. 1976) kommer från Ängelholm och är utbildad på Kungliga konsthögskolan i Stockholm. I installationer och skulpturer har hon i relation till naturen undersökt fenomen som mytbildning och tro. Bland annat har hon arbetat med raukar och mineraler. Tidigare utställningar: Bonniers konsthall, Kalmar konstmuseum och Galleri AEREA.
www.fridatebus.com

Martin Karlsson (f. 1976) är född i Uppsala och är utbildad på Kungliga konsthögskolan i Stockholm. I dokumentationsprojekt undersöker han bl.a. hur historia iscensätts genom rollspel, och friluftsmuseers kulturavspedagogik. Tidigare utställningar: Jönköpings tändsticksmuseum, Bonniers konsthall, Galleri Brändström & Stene, Index, Galleri Signal och Dunkers Kulturhus.
www.martinkarlsson.net

Bildspel

I Murbergets arkiv finns flera tusen bilder från frikyrkor. Merparten är fotograferade vid en inventering som gjordes på 1970-talet, där fokus låg på arkitektoniska drag i relation till de olika samfundet. Länets rika mångfald av bönhus hör ihop med sågverksindustrins era. Idag ägs många av husen av privatpersoner och har inte längre någon religiös funktion.

Röster från författare

Museet har valt ut författarcitat för att ge personliga ingångar till frikyrkorörelsen. Vissa skildrar enskilda personers betydelse för opinionsbildning och idéskapande. Andra illustrerar moralkulturen ur ett uppväxtperspektiv. Den religiösa sammanhållningen är ett återkommande tema. Andra citat visar på avståndstagandet bland de som står utanför frikyrkornas gemenskap.

Statistik

Fortfarande bildas nya församlingar. Men statistik visar att antalet medlemmar har minskat.

Röster om rörelsen

Att tillhöra en frikyrka handlar om en helhet. I utställningen låter Murberget några röster berätta om livet och tron i frikyrkorna. Intervjuerna har utgått från teman som musikens betydelse, vikten av gemenskap, andedopet, frikyrkan som demokratisk idé, hoppet och miraklet, samt Guds barnbarn.